

Kitap Kapağı Tasarımında Kadın Portresinin Kullanımı

Bahar SOĞUKKUYU*

Özet

Kitap kapakları, yazınsal bir ürün olan kitapların içeriğini görsel tasarım yoluyla okuyucuya yansıtan grafik tasarım ürünleridir. Kitabın türü ve içeriği, kapak tasarımı ile izleyiciye ön bilgi verilmektedir. Kitapta önem taşıyan olgular, figürler grafik tasarım ilkeleri ve elemanları doğrultusunda kapak tasarımına aktarılmaktadır. Kitap kapak tasarımlarında, yazarın ve kitabın adı, yayınevi adı ve/veya logosu, baskı adedi gibi bilgiler bulunmaktadır. Bunun yanında kitap kapağı düzenlemelerinin bazısında, kitabın içeriğini özetleyen alt başlık slogan gibi açıklamalara da yer verilmektedir. Kitap kapak tasarımlarındaki görsel imgeler olarak kitabın içeriğindeki karakterleri yansıtmaya işlevini taşıyan portreler, kapaktaki diğer öğeler ile etkileşim halindedir.

Araştırmada, Türk kadın roman yazarlarından Ayşe Kulin, Erendiz Atasü, Ece Temelkuran'ın yanında, 2013'te ilk romanı yayınlanan Elvan Ebinç, blogger ve kitap yazarı Pucca takma adını kullanan Selen Işık'ın kitaplarının kapak tasarımları ele alınmıştır. Bu kadın yazarlar, kitaplarında Türkiye'deki kadına, kadınların yaşantılarındaki olumlu ve olumsuz durumlara, zorluklara, direnişlere farklı açılardan bakmaları ve yorumlamaları bakımından tercih edilmiştir. Türk kadın yazarların 2013 yılında yayınlanan kitaplarının seçiminde, kapak tasarımlarında kadın portreleri içermeleri dikkate alınmıştır. Araştırma, Türk kadın yazarların 2013 yılında yayınlanan romanlarının kitap kapak tasarımları ve kapak tasarımlarında yer alan kadın portreleri ile sınırlandırılmıştır. Kitap kapak tasarımlarının biçim ve içerik yönünden işlevselliğinin inceleneceği araştırmada, kitap kapak tasarımlarında yer alan kadın portreleri, göstergebilimsel analiz yöntemiyle çözümlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kitap Kapağı, Kadın, Portre, Göstergebilim, Tasarım.

* Uzm. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi İletişim Tasarımı ve Grafik Bölümü

The Use of Woman Portrait in Book Cover Design

Abstract

Book covers are graphic design products reflecting the content of the book which is a literary product on the reader through visual design. By cover design, prior information about the type and content of the book is given to the book viewer. The important facts, figures in the book are transferred to the cover design in accordance with graphic design principles and elements. Book cover designs involve information such as the name of the book, author, publisher and/or logo, the number of copies. In addition, in some book cover layouts, explanations such as sub-title or slogan summarizing the contents of the book are included. As the visual images on the book covers, the portraits which carry the function of reflecting the characters in the book's content are in interaction with the other items of the book cover.

In this study, the book cover designs of Elvan Ebinç whose first novel was published in 2013, the blogger and book writer Selen Işık with the nickname Pucca have been discussed in addition to the bookcovers of Turkish women novelists Ayşe Kulin, Erendiz Atasü, and Ece Temelkuran. These women authors are chosen owing to their perspectives and interpretations from different viewpoints in the women in Turkey, the resistances, troubles, positive and negative situations in women's lives. In the selection of Turkish women writers' books published in 2013, those including women portraits on the cover design were taken into account. The research is limited with the book cover designs of Turkish women's novels which were published in 2013 and the woman portraits on cover designs. In the study where the functionality of book cover design will be examined in terms of form and content, the women portraits on the book cover designs will be analyzed using semiotic analysis.

Key Words: Book Cover, Woman, Portrait, Semiotics, Design.

Giriş

Geçmişten günümüze kadının bedeni, portresi, hüznü, sevinci, heyecanı gibi farklı fiziksel ve ruhsal durumları romanlara, hikayelere konu olmuştur. Kadının portresi, dün olduğu gibi bugün de hala dikkat çekici estetik yaratı olarak sanatsal çalışmalarda sıklıkla kullanılmaktadır. Edebi sanat çalışmalarında kadının portresi, sözcüklerle betimlenirken; görsel ve plastik sanatlarda biçimsel yönden yorumlanmaktadır.

Kadın yazarlar, kadının toplum içerisindeki konumunu işlemenin yanında anlattıkları hikaye ve romanlarında kendilerinden de ipuçları vermektedir. Çalışmada analiz edilecek kapak tasarımlarında yer alan kadın portreleri, günlük yaşamdan birer karakterin kitap kapağının yüzeyine yansması gibidir.

Kitabın içeriğinin kapak tasarımına yansıtılması, kitabı özetleyerek tanıtan görsel ve yazılı öğeler ile sağlanmaktadır. Kitap kapak tasarımlarında, portre tekniğinden faydalanarak kitabın içeriğinde yer alan başkarakter veya karakterleri tanıtmak mümkündür. Yazar ile okur arasında bağlantıyı kurmak işlevi bakımından düşünüldüğünde kitap kapak tasarımlarındaki portreler, çeşitli tasarım yöntemleri ile görsel olarak okuyucuya aktarılmaktadır.

Araştırma için seçilen kitap kapak tasarımları göstergebilimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Ayşe Kulin "Dönüş", Ece Temelkuran "Düğümlere Üfleyen Kadınlar", Elvan Ebiñç "Kağıttan Köprüler", Erendiz Atasü "Dün ve Ferda" ve Pucca "Ay Hadi İnşallah" kitaplarının kapak tasarımları, analiz kapsamında incelenmiştir. 2013 yılında yayınlanan beş kadın yazarın kitap kapağı tasarımında, kitabın içeriğinde yer alan kadın karakterin fiziksel ve ruhsal yorumu olarak portreleri, göstergebilimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Seçilen kapak tasarımlarında, kadının görsel bir yorumu olarak portre tekniğinin kullanılmış olmasına dikkat edilmiştir.

Kitap kapak tasarımlarının analizinde kullanılan göstergebilimsel analiz tablosu aşağıdaki gibidir:

Tablo 1 Analiz Tablosu

Kitabın Adı	Kapakta Kullanılan Portre			Kapakta Kullanılan Diğer Görsel Öğeler	Kapakta Yazılı Öğeler	Kapakta Renk Kullanımı
	Portrenin Türü	Portrenin Tekniği	İfade			

Resim 1 Kitap Kapak Tasarımları



Kitap Kapağı Tasarımı

Kitap kapağı tasarımı, kitabın korunması ve kitabın kimliğini yansıtması işlevlerini taşıyan bir grafik tasarım ürünüdür. Tepecik, her kitap kapağının kitabın içinde geçenleri yansıtma ve kitabı özetleyerek onunla bütünleşme zorunluluğunun olduğunu dile getirmektedir (2002: 85).

Kitap kapağı tasarımında dikkate alınması gereken temel unsurlar şu şekilde sıralanabilir:

Kitabın boyutu: Kitap kapağı tasarımına başlanmadan önce bilinmesi gerekmektedir. Tasarım alanı üzerinde tipografik ve görsel verilerin düzenlenebilmesi için kitabın boyutunun bilinmesi ön koşuldur. Bu kısımda teknik konular da önem taşımaktadır. Kapak gramajı, iç sayfaların gramajı, cilt payı gibi unsurlar da dikkate alınmaktadır. Bu çalışmada ise kitap kapaklarının görsel, biçimsel tasarım yönü üzerinde durulacaktır.

Kitabın türü ve içeriği hakkında, kapak tasarımı aracılığıyla izleyiciye ön bilgi verilmektedir. Kitapta önem taşıyan olgular, figürler grafik tasarım ilkeleri ve elemanları doğrultusunda kapak tasarımına aktarılmaktadır.

Kapak tasarımında yer alan tipografik öğeler: Kitap kapak tasarımlarında, yazarın ve kitabın adı, yayınevi adı ve/veya logosu, baskı adedi gibi bilgi yazıları bulunmaktadır. Bunun yanında kitap kapağı düzenlemelerinin bir kısmında, kitabın içeriğini özetleyen alt başlık veya slogan gibi açıklamalara da yer verilmektedir.

Kapak tasarımında yer alan görsel öğeler: Her kitap tasarımında görsel öğe kullanılmamaktadır. Sadece tipografik öğelerle düzenlenen birçok kitap kapağı tasarımı bulunmaktadır. Ancak bu çalışmada kadın portrelerinin kullanıldığı beş kitap kapağı örneği incelenecek; görsel öğeler yeri geldiğinde türüne göre belirtilecektir.

Tepecik'in Grafik Sanatlar kitabından yola çıkılarak (86: 2002) kitap kapağında kullanılan teknikler aşağıda açıklanmaktadır:

- a. **İllüstrasyon Tekniği:** Açıklamak, örneklendirmek ya da süslemek amaçlı resimlendirme çalışması olarak illüstrasyon (Ambrose, & Harris, 2010: 123), kitap kapak tasarımlarında sıklıkla kullanılan bir tekniktir. Fotoğrafın yanı sıra illüstrasyonlar da kullanım yeri ve amaçlarına göre etkili anlatım gücü taşımaktadır.
- b. **Kolaj tekniği:** Kağıt ve kumaş parçalarının, fotoğrafların ve çeşitli malzemelerin kesilip yapıştırılarak bir araya getirilmesi esasına dayalı bir görüntü oluşturma tekniğidir (Ambrose, & Harris, 2010: 146)

- c. **Karışık teknik:** Birbirinden farklı tekniklerin bir arada kullanılmasıyla tasarımlar oluşturulabilmektedir. Örneğin fotomontaj tekniğiyle illüstrasyonlar ve üç boyutlu düzenlemeler bir bütün halinde sunulabilmektedir.
- d. **Fotoğraf tekniği:** Günümüzde kapak tasarımlarında fotoğraf tekniği sıklıkla kullanılmaktadır. Fotoğraflar, dijital düzenlemelerle yorumlanarak da kapak tasarımında kullanılabilir.
- e. **Bilgisayar destekli tasarım tekniği:** Günümüzde kitap kapağı tasarımları bilgisayar destekli tasarımlarla oluşturulmaktadır. Çeşitli tasarım programlarında hazırlanan kitap kapakları, uygun baskı teknikleriyle basılarak çoğaltılmaktadır.
- f. **Üç boyutlu tasarım tekniği:** Kitap kapağı tasarımında kabartma yazı, görüntünün yanı sıra çeşitli malzemeler kullanılarak dikkat çekici düzenlemeler oluşturulmaktadır.

Görsel unsurların, yazı alanını belirleyen çizgilere göre yerleştirilip ölçülendirildiği düşünüldüğünde (Becer, 2002: 245), kitap kapağında yer alacak bilgilendirme ve kitabı tanıtmaya işlevini gerçekleştiren yazıların, kapak tasarımı öncesinde belirlenmiş olması gerekmektedir.

Kapak tasarımında yer alan yazıların ve görsel öğelerin, özet niteliği taşıması ve içeriğini kapakta yansıtması kitabın dikkat çekiciliği, anlaşılabilirliği açısından önem taşımaktadır.

Portre

Wigan (2012: 193), portreyi "Bir kişinin tanıtım, övgü, inceleme veya yoruma olanak sağlayan sanatsal temsili" şeklinde tanımlamaktadır. Portre, bireyin duyguyu, kişilik, konum, kimlik veya psikolojisini temsil edebilir.

Portre, genellikle modelin baş ve omuz hizası dikkate alınarak yorumlanması ile oluşturulmaktadır. Ancak bazen modelin portresine, dize kadar da devam edilmektedir. Portrede, kişinin yüzü ve yüz ifadesi betimlenmektedir. Kişinin görünüşünün, ruh halinin, fiziksel özelliklerinin betimlendiği portrede, birey belirlenen kompozisyon ile birlikte resmedilmekte veya fotoğraflanmaktadır.

Bildiri için seçilen beş kitabın içeriğinde de (roman, öykü ve günlük olmak üzere), kadın karakterlerin portreleri, betimlenerek oluşturulmaktadır. Karakterler, çevrelerindeki olgu, kişiler ve fiziksel ortamlarla ilişkilendirilerek yorumlanmakta ve kişilikleriyle ilgili betimsel yorumlamalara yer verilmektedir.

Kitabın içeriğindeki karakterleri görsel olarak yansıtma işlevini taşıyan portreler, kitap kapak tasarımlarındaki görsel imgeler olarak

kapaktaki diğer öğeler ile etkileşim halindedir. İncelenecek kitap kapak tasarımlarında, portrelerin diğer görsel öğelerle olan ilişkisi irdelenecektir.

Kitap Kapak Tasarımlarının ve Kapaklardaki Kadın Portrelerinin Analizi

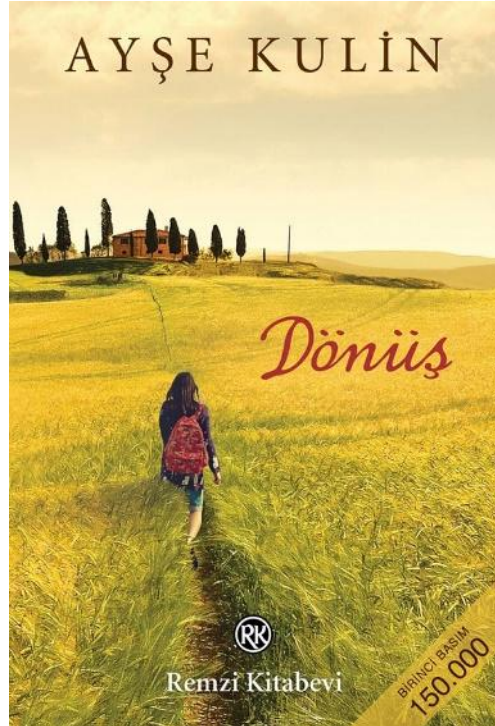
Ayşe KULİN «Dönüş»

Ayşe Kulin, Dönüş, Remzi Kitabevi, 2013

Birçok kitapta olduğu gibi Ayşe Kulin'in Dönüş adlı romanında da kitabın arka kapağında romanın başkarakteri hakkında ipuçları verilmektedir. Yazarın deyişle ifade edilecek olursa Dönüş'te, Derya adındaki genç kadının, duygularının sarmalında önce kaybolması; sonra kendini bulması anlatılmaktadır.

Ailevi bağların ve etik değerlerin sorgulandığı kitabın kapağında sadece Derya'nın illüstrasyonu tam boy portre olarak yer almaktadır. Kapak tasarımında yer alan genç kadının, okuyucuya arkası dönük resmedilmesi, karakterin psikolojik ifadesinden çok içinde bulunduğu uzun arayışla ilişkilendirilmek istenmesi nedeniyle, ulaşmak istediği uzaktaki bağ evine giden patikanın ortasında betimlenmiştir.

Resim 2: "Dönüş" Kitap Kapak Tasarımı



Tablo 2: “Dönüş” Kitap Kapağı Analiz Tablosu

Dönüş	Kapakta Kullanılan Portre Sırt çantalı genç kadın			Kapakta Kullanılan Diğer Görsel Öğeler	Kapaktaki Yazılı Öğeler	Kapaktaki Renk Kullanımı
	Portrenin Türü	Portrenin Tekniği	İfade			
	Tam figür portre	İllüstrasyon	Arkadan Görünüm, (yolculuk, arayış, merak)	Sırt çantası, tarla, patika, bağ evi, ağaçlar, açık gün batımı	Ayşe Kulin Dönüş Remzi Kitabevi Logosu Birinci Basım 150.000	Sarı, yeşil, kahverengi, bordo, kırmızı, beyaz

Dönüş kitabının kapak tasarımında yer alan göstergeler:

Sırt çantalı genç kadın: Romanın baş karakteri Derya'nın tam figür portresinin arkası dönük biçimde betimlenmesi, yolculuk, kendi başına oluş, arayış gibi göndermeler içermektedir.

Patika: Geride bıraktığı yolun yanı sıra önünde daha uzun bir yolun olması, kitabın içeriğini de oluşturan (kayboluş, kaçış, karşılaşma, kavuşma, yüzleşme, itiraf, dönüş bölüm başlıkları) arayış, buluş, dönüş gibi kavramları içermektedir. Derya, düz bir yolda yürümektedir. Zorluklar, patikadaki engeller, karakterin hayatındaki iniş çıkışları da simgelemektedir.

Bağ evi: Babasını görmek amacıyla yola çıkmış olan Derya'nın aradığı bağ evinin görüntüsünün uzakta oluşu, uzun süren arayışı, maceralı yolculuğu betimlemektedir.

Açık gün batımı: Roman, İstanbul, Singapur, Londra'nın yanı sıra çoğunlukla İzmir'in Urla ilçesinde geçmektedir. Kitabın başkarakteri Derya, babasını bulmak amacıyla sonbahar mevsiminde Urla'ya, üzüm yetiştiriciliğiyle uğraşan babasının bağ evine doğru yol almaktadır.

Ece TEMELKURAN «Düğümlere Üfleyen Kadınlar»

Ece TEMELKURAN, Düğümlere Üfleyen Kadınlar, Everest Yayınları, 2013

Toplumsal değer yargılarını yeniden yorumlamak düşüncelerin tekrar sorgulanmasına neden olduğundan; Ece Temelkuran öncelikle romanının geçeceği toplumu, kenti, ülkeyi incelemekte; güncel olayları, durumları ve bu ekseninde kadının yerini sorgulamaktadır. Tutum ve algıları değiştiremeyecek olsa dahi Ece Temelkuran, kadına bakış açısını en azından

biraz daha genişletmek adına *Düğümlere Üfleyen Kadınlar*'da birbirinden farklı dört kadın karakteri enine boyuna incelemekte; roman boyunca bu karakterleri sözcükleriyle betimlemektedir. Kitabın kapak tasarımında da bu dört kadının portrelerinden kesitlere yer verilmektedir.

Kapakta yer alan "Çünkü bir erkek, bir kadının nefesi kadar" sözü kitabın aslında yoğun bir feminen tarafının olduğunu göstermektedir. Ayrıca Ece Temelkuran kitabın arka kapağında Ortadoğu'da geçen bu roman için şunları da söylemektedir: "Saraylar devrilip meydanlar dolarken sorular kalıyor geriye. Her yola en az bir soruyla çıkılır çünkü: Bir kadın ya da bir ülke nasıl sevilir sahiden?"

Resim 3: "Düğümlere Üfleyen Kadınlar" Kitap Kapak Tasarımı



Tablo 3: “Düğümlere Üfleyen Kadınlar” Kitap Kapağı Analiz Tablosu

Düğümlere Üfleyen Kadınlar	Kapakta Kullanılan Portre Üç portreden kesit			Kapakta Kullanılan Diğer Görsel Öğeler	Kapaktaki Yazılı Öğeler	Kapaktaki Renk Kullanımı
	Portrenin Türü	Portrenin Tekniği	İfade			
	Portre ayrıntı 1. Yan Portre 2.Cepheden Portre 3. Yan Portre	Fotoğraf	1. Gözü ve ağzı kapalı kadın portresi: Konuşamama, sıkıntı, engellenme 2. Saçındaki örtüyü düzelteren kadın portresi: Çekingenlik, soğukkanlılık 3. Makyajı akmış gözlerle karşıya bakan kadın portresi: Yorgunluk, kararlılık, meydan okuma	Beyaz Otomobil, yol	Ece Temelkuran Düğümlere Üfleyen Kadınlar Çünkü Bir Erkek Bir Kadının Nefesi Kadar 1. Baskı 50.000 Everest Yayınları logosu	Kahverengi, bordo, beyaz, sarı, gri

Bu kapak tasarımında yer alan üç kadın fotoğrafı da portreden alınan kesitlerden oluşmaktadır. Romanda geçen ve otomobilin ön koltuğunda oturan dördüncü kadın karakterin (Madam Lilla) ise gizemli yanının vurgulanmak istenmesi nedeniyle sadece otomobil görseline yer verilmiştir. Kitabı okuyanın kapak tasarımındaki bu karakteri tahmin etmesi, karakteri zihninde canlandırması beklenmektedir.

Kadınların yaşanmışlıklarını kapak tasarımında farklı yüz ayrıntılarıyla vermeyi amaçlayan tasarımcı, bunu kapağı 4 parçaya bölerek gerçekleştirmektedir. Yazıları ise portrelerin fonlarında düzenlemiştir. Farklı yaşamlardan gelen 3 kadının bir otomobille yola çıkışlarını anlatan kitapta,

beyaz otomobille dile getirilmek istenen belki de bir bilinmezlik, kadere gönderme yapılmasıdır. Gözü ve ağzı kapalı olan ilk kadın portresinden alınan kesit, karakterin susturulmasını, istediklerini söyleyememesini ifade etmek amacıyla ağzı kapalı halde görüntülenmiştir. Romanda Ece Temelkuran bu karakterle kendisini anlatmaktadır. Gazeteci olan bu karakter, işten atıldıktan sonra İstanbul'dan uzaklaşmak istemekte ve Tunus'ta (Kartaca'da), Mısır'da (Tahrir'de) bulunmaktadır. Ortadoğu'da gerçekleşen isyanlar sırasında (Arap baharı) insanlarla konuşmakta, onların hikayelerini dinlemektedir. Kel başını örtü ile kapatmış ikinci kadın Mısırlı Maryam'ın portresinden alınan kesitte, saçındaki örtüyü düzeltmektedir. Romanda bir akademisyen olan Maryam'ın tedirgin ve soğukkanlı bir ifadeye sahip olduğu, kapaktaki portresinden anlaşılmaktadır. Üçüncü kadın Tunus'lu Amira, tutkulu bir aşık, asi, başına buyruk, kurallara karşı koyan biri olduğundan makyajı akmış, yorgun ve kararlı gözlerle karşıya bakan bir portre ayrıntısı olarak kapakta yer almaktadır. Beyaz otomobil, bilinmeze doğru ıssız bir yolda gitmektedir. Arka koltukta oturan üç karakter de kendilerini sırada neyin beklediğini bilmemektedir.

Her kadın romanda bir mitolojik tanrıça ile ilişkilendirilmiştir. Ece Temelkuran kitapta Artemis ile bütünleştirilmiştir. İnsanların yarasını merak etmekte olan yazar, Amira Afrodit baştan çıkarıcı ve ilham verici kadın, Maryam ise Hekat bilge kadın olarak nitelenmiştir.

Elvan EBİNÇ «Kağıttan Köprüler»

Elvan EBİNÇ, Kağıttan Köprüler, Cinius Yayınları, 2013

Resim 4: “Kağıttan Köprüler” Kitap Kapak Tasarımı



Tablo 4: “Kağıttan Köprüler” Kitap Kapağı Analiz Tablosu

Kağıttan Köprüler	Kapakta Kullanılan Portre Elinde bavuluyla genç kadın			Kapakta Kullanılan Diğer Görsel Öğeler	Kapaktaki Yazılı Öğeler	Kapaktaki Renk Kullanımı
	Portrenin Türü	Portrenin Tekniği	İfade			
	Tam figür portre	Fotoğraf	Cepheden görünüm (yolculuk, arayış, gülümseme)	Yeşil elbise, kırmızı bavul, şapka, flu ve gri fonda ağaçlar ve çimenli yol	Elvan Ebinç Kağıttan Köprüler Doğuyla batı arasında geçen mistik bir papirüsün izinde unutulmaz bir aşk ve dram hikayesi Cinius Yayınları logosu	Gri, yeşil, kırmızı, turuncu, beyaz, siyah

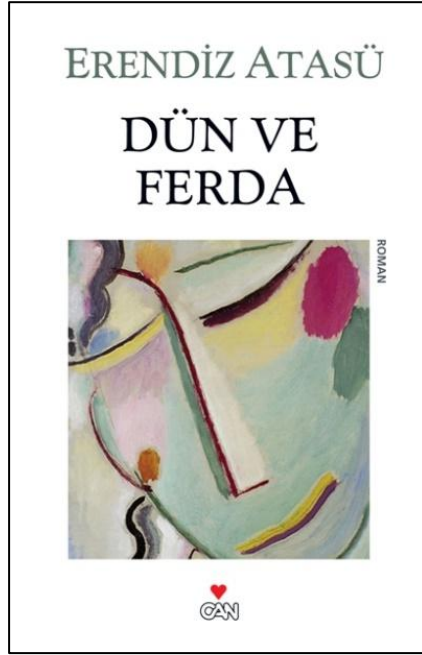
Kurgusal yanı güçlü olan Elvan Ebinç'in ilk romanının kapak tasarımında sadece kadın karakterin tam figür portresine yer verilmiştir. Doğunun mistik ve kültürel izlerini taşıyan romanda, çamur içinde açmasına rağmen hiç kirlenmeyen Lotus çiçeğinden yola çıkılarak gerçekleştirilen kurgulanmaktadır.

Romanın başkarakteri Aden Laurent'in tam figür portresinin yer aldığı kapaktaki göstergeler şu şekildedir: Bavul ve yol birbiriyle ilişkili olarak yolculuğu temsil etmektedir. Fransa'nın Colmar kentinden İstanbul'a yerleşme kararı alan Aden Laurent'in bavulu ve yolu, yolculuğu, farklı mekanların, farklı hayatların tercihini simgelemektedir. Romanın içeriğinde de birkaç karakterin içinde buldukları ortamları terk etmeleri ve yepyeni farklı mekanlara ulaşmaları anlatılmaktadır.

Elinde bavuluyla genç kadın portresi şeklinde betimlenen başkarakter Aden Laurent, romanda savaşçı bir Amazon kadını gibi zor olanı seven, istediğini elde etmek için yoğun çaba gösteren bir Fransız'dır. Çevresi siyah beyaz olmasına rağmen, Aden gün ışığıyla aydınlanmış bir şekilde yeşil ve kırmızının zıtlığıyla görülmektedir. Bu bir aşk ve dram romanıdır. Aden'in cesurca yalnız başına çıktığı yolculuğu, kitap kapağındaki portresinde betimlenmektedir.

Erendiz ATASÜ «Dün ve Ferda»

Erendiz ATASÜ, Dün ve Ferda, Can Yayınları, 2013

Resim 5: “Dün ve Ferda” Kitap Kapak Tasarımı**Tablo 5:** “Dün ve Ferda” Kitap Kapağı Analiz Tablosu

Dün ve Ferda	Kapakta Kullanılan Portre Gözleri kapalı kadın portresi			Kapakta Kullanılan Diğer Görsel Öğeler	Kapakta Yazılı Öğeler	Kapakta Renk Kullanımı
	Portrenin Türü	Portrenin Tekniği	İfade			
	Büst portre	İllüstrasyon	Cepeden görünüm (gülümseme, dinginlik)			

Can Yayınları, genel olarak kitap kapağı tasarımlarında belirli bir tasarım anlayışını izlemektedir. Kapak tasarımının üst kısmında yazarın ve kitabın adı ortalanarak başlık olarak kullanılmaktadır. Bu başlıkların altında ise kitapla ilişkilendirilen görsel sayfada ortalanarak konumlandırılmaktadır. Sayfanın alt kısmında ise Can Yayınları logosu kullanılmaktadır. Erendiz Atasü'nün Dün ve Ferda isimli kitabında da aynı tasarım anlayışıyla beyaz zemin üzerinde simetrik bir düzenleme oluşturulmuştur.

Büst portre olarak oluşturulmuş bu illüstrasyon, 60'lı yıllardan günümüze uzanan romandaki kadın karakterin, Ferda'nın portresinin betimlemesidir. Erendiz Atasü, romandaki Ferda karakterini aşkları, cinselliği, üniversiteye başlar başlamaz karşılaştığı politik ortam karşısındaki tutumu, sol düşünceye bakışı, tartışmaları, gördüğü baskı ve işkenceyi etrafıca, yaşamı boyunca çevresinde yer almış başka karakterlerle birlikte anlatmaktadır.

Ferda'nın soğukkanlı, dingin, kararlı yapısının simgelendiği portrede, figür gözleri kapalı sakin gülümseyişiyle betimlenmiştir. Kitabın son sayfalarında "Ferda da gözlerini yumdu, kendini müziğe bıraktı" cümlesinden yola çıkılarak Ferda'nın Bach'ın acıyı betimlemesini düşünürken görselleştirilmiş hali gibidir. Daha sonra yazar romanda Ferda karakteri üzerinden özeleştirisini yapmaktadır: "Kötü bir evlattım, iyi bir anne olduğumu iddia edemem, başarısız bir devrimciydim, her şey yarım kaldı hayatımda. Gereksiz atılımlar... ama belki de gerekliydim, çok da emin değilim. İnsanlık komedyası...".

Pucca «Ay Hadi İnşallah»

Pucca, Ay Hadi İnşallah, Pucca Günlük 4. Kitap, Okuyan Us Yayınları, 2013

Basılı medyanın yanı sıra hareketli medya ortamında da çalışmalarını sergileyen yazarlardan biri Pucca'dır (Selen Işık). Selen Işık, çekinmeden günlüğünü blog sayfasında okuyucularıyla paylaşmaktadır. Kadını temsil eden farklı ruh halleri ve gündelik yaşam pratikleriyle birarada sunduğu günlüklerinde, Pucca'yı takip edenlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Hayatın eğlenceli ve hafif bakış açısıyla ele alan bu günlük sayfaları, birçok kadının yaşantılarıyla ortak paydada birleştiği, okuyuculardan gelen dönütlerden anlaşılmalıdır. Kapak tasarımında yer alan "Nereye kadar seveceksin? Ne kadar seveceğin umrumda değil!" cümlesi, Pucca'yı ve blog yazılarını özetler niteliktedir. Pucca romantizmle, popüler kültürü birleştirirken; gelinlik, evlenme arzusu, kıskançlık,

dedikodu gibi toplumda kabul görmüş belirli durumları işlemeyi de unutmamaktadır.

Resim 6: “Ay Hadi İnşallah!” Kitap Kapak Tasarımı



Tablo 6: “Ay Hadi İnşallah!” Kitap Kapağı Analiz Tablosu

Ay Hadi İnşallah!	Kapakta Kullanılan Portre Gülen Marilyn Monroe Portresi			Kapakta Kullanılan Diğer Görsel Öğeler	Kapaktaki Yazılı Öğeler	Kapaktaki Renk Kullanımı
	Portrenin Türü	Portrenin Tekniği	İfade			
	Bel plan portre	İllüstrasyon	Cepheaden görünüm (Gülme, kendine güven)	Siyah erkek portresi silüeti, kırmızı erkek portresi silüeti, duvak, taç, geometrik biçimler, bulutlar	Ay Hadi İnşallah! Pucca Günlük 4 Pucca Nereye kadar seveceksin? Ne kadar seveceğin umrumda değil... Dizüstü Edebiyat 25 Okuyan Us Yayınları logosu	Siyah, kırmızı, sarı, mavi

Yazar, günlüklerinde Marilyn Monroe'yu sevdiğini sıklıkla dile getirmektedir. Bir tür kendine mal etme, kendileme olarak taçlı duvaklı Marilyn Monroe portresinin kapakta kullanılması, özellikle genç kızların sevdikleri karakterleri yaşantılarıyla ilişkilendirmelerini anımsatmaktadır. Yazarın da hitap ettiği kitle, genel olarak genç kadın okuyuculardır.

Bu kapakta, Marilyn Monroe'nun fotoğrafı, bel plan portre olarak illüstrasyona dönüştürülerek yorumlanmıştır. Eli belinde, taçlı duvaklı Marilyn, neşeli, gülen yüzle verdiği pozuyla kitabın genel olarak olumlu duygular veren içeriğini yansıtmaktadır.

Günlüğünde bahsettiği iki erkek karakterin temsili olan silüetler, kapak tasarımında kullanılmaktadır. Kadın erkek ilişkilerine popüler kültür ekseninde hafif, renkli bakış açısıyla ele alarak bakan yazar, kendi hayatından kesitleri ve karakterleri çekinmeden günlüğünde işlemekte ve yaşantılarını dile getirmektedir. Renkli soyut biçimlerle oluşturulmuş fon, popüler kültürün yansıması olarak temsil edilmiştir. Marilyn Monroe'nun duvaklı haliyle ilişkilendirilen bulutlar, evlilik kavramını ve yazarın evlilik maceralarının referansı olarak kapak tasarımında kullanılmıştır.

Sonuç

Kitap kapak tasarımları, kitabın içeriğinde yer alan karakterleri, olguları, fiziksel çevre gibi görsel unsurların betimlenmesi ile kitabın özeti niteliğini taşımaktadır. Göstergeler, kitap kapak tasarımlarında kitabın içeriğinde yer alan karakterleri tanıtmak ve betimlemek adına yer almaktadır. Grafik tasarım ürünlerinden kitap kapak tasarımında portre tekniği, önemli bir görsel anlatım yöntemi olarak sıklıkla kullanılmaktadır.

2013 yılında yayınlanan beş edebi kitabın kapak tasarımına bakıldığında, genel olarak kadın imgesinin, zamansal boyut (geçmiş, bugün) arasında gidiş, ayrılış, geri dönüş gibi durumların farklı olgularla ilişkilendirilerek ele alındığı görülmüştür. Çalışmada, yazarların kadına, kadınların yaşantılarındaki olumlu ve olumsuz durumlara, zorluklara, direnişlere farklı açılardan bakmaları ve yorumlamaları bakımından kitaplarında ele aldıkları kadın karakterlerin kitap kapak tasarımında portre tekniğiyle kadının ruhsal ve fiziksel özelliklerinin betimlenmesi üzerinde durulmuştur.

Kitabın içeriğinde anlatılanı estetik biçimde hedef kitleye (okuyucuya) iletmek amacıyla düzenlenen kitap kapak tasarımı, bir ürün ambalajı gibi içeriğini dış tasarımda yansıtmak zorunluluğundadır. Birbirinden farklı ortamda ve zamanda büyümüş kadınların yaşantılarından kesitlerin yer aldığı kitapların kapak tasarımlarında illüstrasyon, fotoğraf, kolaj gibi yöntemlerle kadınların portreleri yorumlanmıştır.

Dört kitap kapağında (Ay Hadi İnşallah, Dün ve Ferda, Kağıttan Köprüler ve Dönüş) kadın karakterler yalnız betimlenirken; Ece Temelkuran'ın Düğümlere Üfleyen Kadınlar adlı kitabının kapak tasarımında, üç kadın portresi yer almaktadır. Çünkü Düğümlere Üfleyen Kadınlar'da, kitabın adından da anlaşılacağı gibi üç kadının hayatlarındaki ve sıradışı yolculuklarındaki zorlukları, başlarında rehber niteliği taşıyan Madam Lilla ile birlikte aşmaya çalışmaktadır. Üç kadının da geçmişinden gelen izleri, biraraya gelerek romanda ve kapak tasarımında bir uyum oluşturmaktadır. Bu nedenle Düğümlere Üfleyen Kadınlar'ın kitap kapağında, bir kolaj niteliğinde bütünü sağlamak amacıyla kadınların portrelerinden alınan kesitler, bir araya getirilerek oluşturulmuştur.

Kitap kapak tasarımlarındaki kadın portelerinin, kitabın içeriğindeki kadın karakterlerin referansı olarak yaşamlarındaki dönüm noktalarıyla ve/veya en çarpıcı özellikleriyle betimlendiği görülmüştür.

Kaynakça

- AMBROSE, G. & Harris, P. (2010). **Görsel Grafik Tasarım Sözlüğü**. Bilge Barhana (Çev.). İstanbul: Literatür.
- BECER, E. (2002). **İletişim ve Grafik Tasarım**. Ankara: Dost.
- TEPECİK, A. (2001). **Grafik Sanatlar Tarih - Tasarı - Teknoloji**. Ankara: Detay.
- WIGAN, M. (2012). **Görsel İllüstrasyon Sözlüğü**. Mehmet Emir Uslu (Çev.). İstanbul: Literatür.
- <http://www.1stwebdesigner.com/inspiration/creative-book-cover-story/>
- <http://whiteritchie.wordpress.com/2012/05/04/how-to-design-a-book-cover/>